

Vojtěch Ježek:

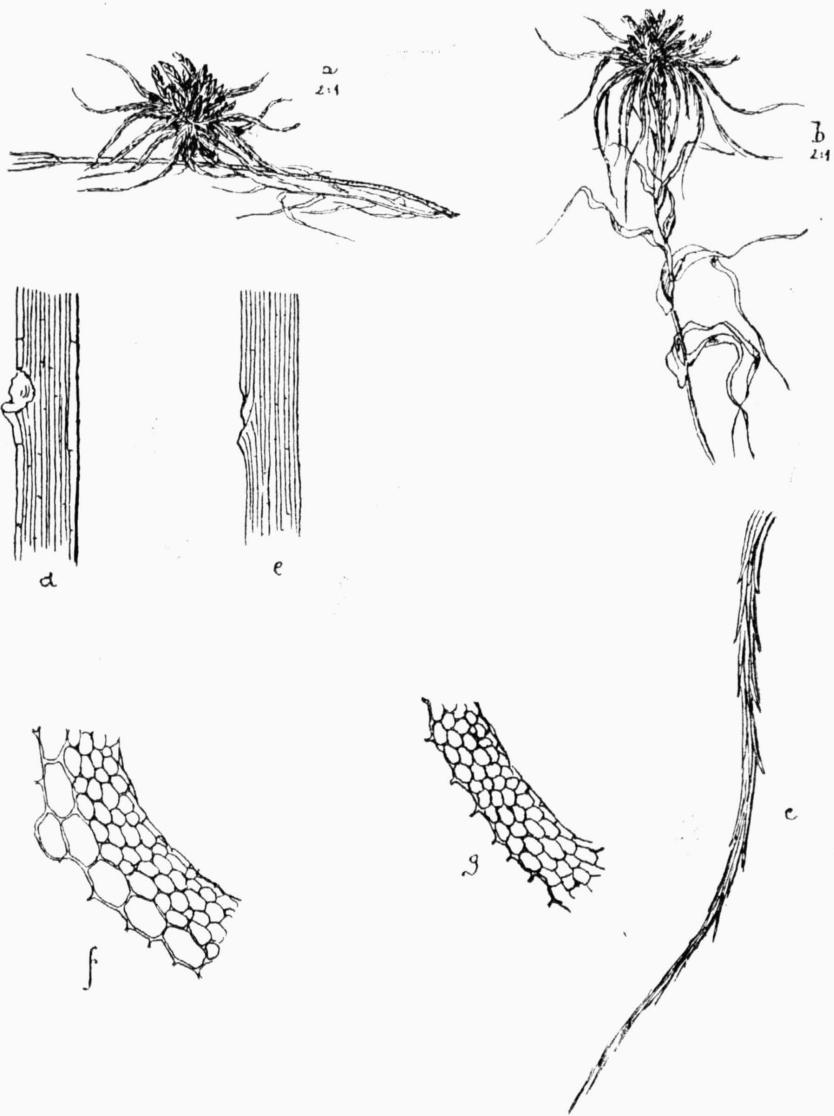
O výskytu *Sphagnum bohemicum* Ježek.

Dne 3. května 1953 pátral jsem na Šalmanovických blatech spolu s Dr. J. Kubíčkovou a ing. P. Březinou v ostatních jámách po vytěžené rašelině po minulého roku zde nalezeném novém druhu rašeliníku *Sphagnum bohemicum*, než nepodařilo se nám jej v jiné jámě nalézt. Na původní lokalitě, jak jsme naměřili, roste tento rašeliník v sloupci vody průměrně 1 m vysokém. Poněvadž v žádné jiné jámě nebyl tak vysoký sloupec vody, došli jsme k názoru, že potřebuje k plnému vývoji poměrně vysoký sloupec vody a proto že neroste v mělkých jámách. Při procházení blat narazili jsme na tůň asi 3 m širokou a asi 5 m dlouhou s břehy spadajícími kolmo do vody, s nezarostlou hladinou, která svým vzhledem nijak neodpovídala normálním jámám po vytěžené rašelině. Při měření hloubky vody v této tůni — naměřen sloupec vody 2 m — zůstaly na vytažené měřicí tyči trsy hledaného rašeliníku spolu s mechem *Drepanocladus exannulatus* f. *submersa*. Lodyhy obou byly tak hustě spletené, že měřicí tyč se dala vytáhnout jen s poměrnou námahou. Opětovným měřením a lovením zjištěno, že tato tůň nezarůstá od okrajů, jak je normálním zjevem u všech jam po vytěžené rašelině, ale přímo ode dna. Rostliny jak rašeliníku tak i *Drepanocladu* byly úplně pod vodou ponořeny, takže hladina vody v tůni byla hladká a pro tmavé zbarvení vody rostliny neviditelné. *Sphagnum bohemicum* vytažené z tůně mělo lodyhu as do 1 m od base bez větévek a bez lodyžních listů, teprve výše byly větévký řídce po lodyze spolu s lodyžními listy rozloženy. Odlišně od ostatních rašeliníků není lodyha na své basi odumřelá, je poměrně pevná a celá rostlina dosahuje délky od 150 do 170 cm.

Při nahodilém prvním nálezů v roce 1952 byly rostliny vytahovány z vody rukou, nebyly však vytaženy celé, neboť v místech kde končilo větvení se tahem přetrhly, tím se pak stalo, že byla původně udávána délka jeho cca 30 cm, ač v původní lokalitě jak nově zjištěno dosahuje délky cca 1 m.

Pokusili jsme se pěstovati tento rašeliník jednak přímo na Šalmanovických blatech, jednak na blatech s humolitem jiného složení a v čisté vodě.

V blízkosti původní lokality na Šalmanovických blatech položili jsme několik rostlinek na nezarostlý a značně vlhký humolit, mimo dosah vody a místo ohraničili a označili. Při ohledání místa 14. srpna 1953, spolu ještě s Dr. H a d a ě m, byly všechny tyto rostliny ještě živé, vytvořily však během doby na hrotech téměř každé větévký normální rašeliníkovou hlavičku, nápadně však od normální rostliny odlišnou (obr. a—b). Hlavičky byly velmi hustě větvené a větévký hustě střechovitě olistěné (obr. c), špinavě olivově zelené a na povrchu nahnědle připálené. Listy vyrostlých hlaviček byly stejného anatomického složení s listy normální rostliny. Při dalším ohledání místa koncem listopadu 1953 byly již všechny takto vysazené rostliny zcela uhynulé.

Obr. 1. — *Sphagnum bohemicum* Ježek — a—c = recentní, d—g = subfossilní.

Další pokus proveden na blatě Vimperka u Třeboně, kde jest sirno-železitá slatina. Zde vysazeny trsy rostlin jednak do jam po vytěžené rašelině, jednak na mokrý humolit a pak do odvodňovací strouhy. Po několika málo dnech na všech místech rostliny uhynuly a zmizely.

Jiné trsy rostlin vloženy do vody v nádržích hlubokých 20 cm, 30 cm a 80 cm, spolu s nimi pak rostliny *Drepanocladu*. V první nádrži rašeliník i *Drepanocladus* v několika dnech uhynul a ztratil všechny chlorofyl. Stejně se stalo i v druhé 30 cm hluboké nádrži, ačkoliv zde současně vsazený mech *Amblystegium riparium* dobře vegetoval. V nejhlubší nádrži uhynutí rašeliníku trvalo o několik dnů déle, zatím co *Drepanocladus* bujně vegetoval a do podzimu zaplnil celou nádrž téměř úplně.

Mikroskopickým ohledáním lodyhy rašeliníku postrádající větévek zjištěno, že je celá dutá — dřevná vrstva zcela resorbovaná — postupně k basi pak částečně resorbovaná i korová vrstva. Svou anatomickou vazbou upamatovali mě na lodyhy neznámého rašeliníku uložené v několika horizontálních vrstvách cca 5 cm silných, složených téměř jen z lodyžek rašeliníku, nalezených Dr. E. H a d a č e m na blatě Borkovna u Třeboně a mě předaných v roce 1952. Tehdy nepodařilo se mi určití kterému druhu rašeliníku lodyhy ty náleží, ježto jsem nenalezl nikde ani zbytku lodyžního nebo větevního listu. Při novém mikroskopickém ohledání těchto lodyh a jich vzájemným porovnáním s basální lodyhou nového rašeliníku, došel jsem k přesvědčení, že se jedná o jeden a týž druh. Celkový vzhled lodyh jest naprosto stejný (obr. *d—e*), stejně je shodný i řez lodyhou až na to, že korová vrstva fosilní lodyhy je více méně resorbovaná (*f*) takže přímo na basi zůstávají jen malé zbytky blan (obr. *g*).

Ze zjištěného usuzuji, že v geologických dobách, kdy se tvořil humolit na blatech Borkovna, byla tato několikráte v různých obdobích zatopena vodou. Doba zátop musela trvati poměrně dlouho, aby se mohl vytvořiti porost rašeliníku, který zanechal po sobě 5 cm vrstvu lodyžek. Od posledního zatopení tohoto blata uplynula značná doba, neboť se nad poslední vrstvou lodyžek vytvořila vrstva humolitu přes 60 cm silná.

Humolit vzniklý z rašeliníku *Sphagnum bohemicum* nutno pokládati za slatinu, neboť vododržnost jeho je 27,23, popeloviny přepočítané pro sušinu při 105⁰ C činí 4,71%, což odpovídá plně rašeliníkům rostoucím na slatinách. Pokládám proto tento rašeliník za typický druh velmi hlubokých slatin.